

IN MEMORIAM

Др ЂУРО ВУЈОВИЋ*
1925 - 1998.

Драги суграђани,
Уважени поштоваоци личности и дјела
др Ђура Вујовића,
Ожалошћена породицо Вујовић,

Дозволите ми да се, у име Историјског института Црне Горе, у коме је он провео двадесет седам, у стваралачком смислу најбољих година, у име Друштва историчара Црне Горе, чији је био угледни члан и један од функционера, опростим од др Ђура Вујовића, научног савјетника, једног од најистакнутијих савремених црногорских историчара, учесника напредног омладинског покрета између два свјетска рата, борца народноослободилачког рата и револуције од 1941. године и уваженог друга и колеге.

Др Ђуро Вујовић је рођен 17. маја 1925. године у Доњем Загарачу. Основну школу је завршио у мјесту рођења, нижу гимназију у Даниловграду, а учитељску школу је учио у Цетињу, уочи Другог свјетског рата, и у Херцег Новом, послје рата, гдје је дипломирао 1946. године.

Још као млад учитељац на Цетињу, укључио се у револуционарни покрет, тако да је, почетком 1940. године, постао члан СКОЈ. Као напредан омладинац, укључио се у народноослободилачки покрет од почетка устанка, да би, након његовог сплашњавања, а нарочито послје повлачења главнине оружаних снага народноослободилачког покрета у Западну Босну, остао на терену и илегално дјеловао за народноослободилачки покрет, дијелом у Загарачу, а дијелом у Цетињу.

Његов револуционарни рад није могао остати незапажен код италијанског окупатора и његових сарадника четника, па је убрзо ухапшен и стрпан у италијански и четнички затвор у Даниловграду.

Послје капитулације Италије излази на слободну територију и укључује се у рад на omasовљавању антифашистичке организације, прије свега Уједињеног савеза антифашистичке омладине Црне Горе и Боке, а једно вријеме се бори и у партизанским јединицама Ловћенског нар-

* Ријеч на сахрани др Ђура Вујовића на гробљу Чепурци у Подгорици, 27. јуна 1998.

однослободилачког одреда. Почетком 1945. године постао је члан КПЈ.

Након завршетка учитељске школе, радио је најприје као учитељ, јер је нова власт у томе кадру оскудијевала, а затим је прешао на рад као службеник у Републичким органима управе, Републичком вијећу савеза синдиката, да би се, послје краћег голооточког заточеништва, 1950. године посветио педагошком позиву и као наставник историје у основној школи "Милорад Муса Бурзан" провео десет година. Љубав према историји допринијела је да из рада и уз рад заврши Вишу педагошку школу, групу за историју и географију, на Цетињу 1954. године, а затим филозофски факултет у Сарајеву, групу за историју, 1961. године.

У Историјски институт примљен је 1960. године, прије него је формално дипломирао. Радио је у Архиву за раднички покрет при Институту, а пошто је дипломирао, једно вријеме, био је и руководилац Архива. Будући да је научноистраживачки рад била његова преокупација, то му је омогућено да пређе у научни сектор, гдје је прошао све фазе усавршавања од асистента до научног савјетника, што је постао 1982. године. Предмет његовог научног интересовања била је Црна Гора у народноослободилачкој борби 1941 - 1945. године. Тој проблематици посветио је 27 година рада у Институту и 11 година као пензионер. Интензитет његовог научног стваралаштва није попуштао до прије пола године.

Иако ова пригода није мјесто за потпуније оцјене свеукупног научног стваралаштва др Ђура Вујовића, ипак бих желио, макар у основним знацима, да укажем на неке основне фазе и карактеристике његовог дјела. Његово стваралаштво у основи могло би да се подијели на три фазе. Прва фаза је долазак у Институт, односно од његовог преласка у научни сектор, па до априла 1970. године, када је, у Приштини, одбранио докторску дисертацију под насловом "Стара Црна Гора у народноослободилачкој борби 1941 - 1945". Ово волуминозно дјело обима 750 страна, објављено под нешто измијењеним насловом, "Ловћенски НОП одред и његово подручје у народноослободилачкој борби 1941 - 1945", представља круну његовог десетогодишњег проучавања црногорске историје периода Другог свјетског рата. У овом дјелу Ђуро Вујовић је добро фундирано, научно објективно и зналачки изложио изузетно сложену материју која се односи на политичку и војну историју, развјат народне власти, противурјечности снага контрареволуције и сва битна питања везана за историју народноослободилачке борбе наведеног раздобља на подручју тзв. Старе Црне Горе. Резултати до којих је дошао од значаја су не само за тај регион већ и за историју народноослободилачког покрета у Црној Гори у цјелини. У овом дјелу дошли су до пуног изражаја квалитети Ђура Вујовића као научног радника, а прије свега акрибичност, критичност у анализи извора и догађаја, способност учовања научних проблема, поузданост у саопштавању фактографских података и стрпљивост у њиховом прикупљању и обради. Ово дјело је Ђуру Вујовићу дало легитимацију потпуно зрелог научног радника, након чега је могао да се упусти у разрјешавање и најсложенијих научних проблема везаних за ослободилачки рат и револуцију. У овом периоду Ђуро Вујовић је написао и десетак, по обиму мањих, али

по значају веома запажених радова и прилога, али због ограничености времена, допустите ми да то изоставим овом приликом. Ипак, у том периоду, била је од посебног значаја његова расправа о лијевим грешкама КПЈ у Црној Гори у развоју народноослободилачког рата, која је у то доба представљала научну сензацију. Расправа је у приличној мјери узбудила јавност, јер је тај рад означио скидање вела тајанствености и са веома осјетљивих, тзв. табу тема.

Друга фаза у раду Ђура Вујовића тече од средине седамдесете, до краја 1986. године када је пошао у пензију, када се поново бави веома сложеним темама. Од посебног значаја било је бављење једном, до тада, а и послје тога, темом којом није желио да се бави готово ни један црногорски историчар. То је период тзв. илегале од средине 1942. до средине 1943. године, несумњиво најтежи период народноослободилачког покрета у Црној Гори, а уз то, период без правих извора. О томе периоду Ђуро Вујовић је објавио десетак расправа које је касније објединио и синтетизовао у недавно објављеном дјелу "Црна Гора у народноослободилачком рату 1941 - 1945".

Трећа фаза, након одласка у пензију, означила је бављење двијема важним темама, а то су организациони развој КПЈ у Црној Гори 1941 - 1945, преточен у књигу и монографију "Црна Гора у народноослободилачком рату 1941 - 1945", која је за њега значила животно дјело, што је објективно и била. Аутор је желио да том књигом закључи свој научни опус и тиме заокружи свој допринос тој теми која је била пионирски подухват али сасвим сигурно и тема која ће бити изазов за многе генерације историчара који се буду бавили изучавањем Другог свјетског рата на тлу Црне Горе. У том свом науку, аутор је у значајној мјери успио. Вујовићеве интерпретације историјских догађаја везаних за учешће Црне Горе у народноослободилачком покрету 1941 - 1945 су коректне, такође су коректно дате и одређене историјске неравнине, тј. успони и падови, односно добре и лоше стране покрета. Дјело је са занимањем прихваћено, не само од стручне критике, него и од шире читалачке публике. Ово ће дјело засигурно имати незаобилазно мјесто у историографији о Другом свјетском рату, не само у Црној Гори него и шире.

У цјелини гледано, Ђуро Вујовић је објавио три књиге, као посебна издања, и око шездесет научних расправа, чланака и прилога. Као истакнути научни радник, Ђуро Вујовић је руководио са више научних пројеката. Тако је био руководилац и један од аутора пројекта "Револуционарни покрет у срезу Даниловград од 1919. до 1945. године", предсједник редакције пројекта "Културно-историјски споменици Црне Горе", руководилац и један од аутора пројекта "Затвори и логори у Црној Гори". Као искусни историчар био је редактор и приређивач за штампу неколико издања Института, да поменем само два, гдје је био и редактор, и приређивач и рецензент. То је "Дурмиторска партизанска република", зборник радова, и "Револуционарни покрет, народноослободилачки рат и револуција у Боки Которској", такође зборник радова.

Четири године, од 1979. до 1983, Ђуро Вујовић је био главни и

одговорни уредник научног часописа Историјски записи, органа Историјског института и Друштва историчара Црне Горе. И на том послу дошло је до изражаја његово огромно редакторско искуство, познавање научних проблема и стрпљивост и научна прецизност за овакву врсту посла. Учествовао је на бројним научним скуповима и сарађивао у бројним часописима и зборницима радова. За свој научни и друштвено-политички рад Ђуро Вујовић је добио више значајних ратних и мирно-одопских одликовања и признања. Поред осталог, носилац је Медаље за храброст, Ордена рада са сребрним вијенцем и Ордена рада са црвеном заставом. Добитник је Награде ослобођења Цетиња и Награде Друштва историчара за животно дјело.

Као научни радник Ђуро Вујовић се у потпуности остварио. Исто тако, он се у потпуности остварио и као породичан човјек са својом супругом Милевом, која му је била не само одани друг и пратилац, него и чврсти темељ и ослонац у свим његовим прегнућима. Родили су и беспрекорно васпитали и ишколовали троје дјеце, Лидију, Жељка и Дејана, којима су се, с правом, поносили. Имали су срећу да и од њих дочекају и доживе широки траг у дивним унучадима.

У свом животу имао сам прилику да сарађујем са доста људи. Међутим, ријетко сам срео тако одговорног сарадника као што је био Ђуро Вујовић. Био је максимално одговоран према кући у којој је радио, према пословима којима се бавио, према друштвеним обавезама уопште, према породици, а могло би се рећи и према себи. Мало је људи који су у изузетно тешким околностима створили и стварали услове својој породици за пристојан живот, као што је то урадио Ђуро Вујовић. Исто тако је мало људи који су као Ђуро Вујовић, у изразито тешким условима, истовремено и радили, и издржавали породицу, и школовали се, и кућу градили, и школовали дјецу. И постигао је у животу све оно што је било реално. Чак и више од тога.

Нека је вјечна слава и хвала др Ђуру Вујовићу за његово свеукупно дјело, због којег би се, с правом, могло рећи: "имао се рашта и родити".

Др Радоје Пајовић